

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نېاشد تن من مېاد بدین بوم و بر زنده یک تن مېاد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

منبع: نیو ایسترن آوتلوک
نویسنده: الکساندر سوارانک
برگردان: م قربانی
۲۳ اپریل ۲۰۲۵

همبستگی کشورهای ترک زبان و همگرایی اروپایی

اتحادیه اروپا نخستین جلسه خود را با جمهوری های آسیای مرکزی برگزار کرد که طی آن کشورهای ترک از قطعنامه ای علیه جمهوری ترک قبرس شمالی (TRNC) حمایت کردند. آیا این یک «ضربه ژئوپولیتیک» به ترکیه است که به طور فعال ادغام کشورهای ترک زبان را ترویج می کند؟ اتحادیه اروپا توجه خود را به منابع وسیع طبیعی کشورهای آسیای مرکزی معطوف کرده است – حال، چه بر سر چشم انداز توران خواهد آمد؟

همانطور که همه می دانند، در ۴ اپریل امسال، اتحادیه اروپا نخستین اجلاس خود را با کشورهای آسیای مرکزی پس-شوروی در سمرقند ازبکستان برگزار کرد. در این نشست مقامات اتحادیه اروپا و رهبران قزاقستان، قرقیزستان، ازبکستان و ترکمنستان گرد هم آمدند.

«اما اکنون که اروپا مسیرهای عبور از روسیه را بسته است، دقیقاً چگونه قصد دارد ثروت های آسیای مرکزی را منتقل کند؟»

با توجه به دوری جغرافیائی و کاستی های دموکراتیک این منطقه، بعید است این کشورها منافع ژئوپلیتیک واقعی برای اتحادیه اروپا در زمینه همگرایی کامل اروپا داشته باشند. این موضوع بیشتر به اولویت های ژئواقتصادی قاره اروپا مربوط می شود - یعنی تلاش اتحادیه اروپا برای دسترسی به منابع آسیای مرکزی با دور زدن روسیه و تضعیف چین. البته اتحادیه اروپا تنها قدرتی نیست که به منطقه چشم دوخته است. ترکیه، به نوبه خود، جاه طلبی های ژئوپلیتیک و اقتصادی خود را برای به دست آوردن جایگاهی در این منطقه عمدتاً در بین کشورهای ترک زبان و قرار دادن خود به عنوان مسیر اصلی ترانزیت کالاهای آسیای مرکزی - نفت، گاز، اورانیوم، طلا، پنبه، فلزات کمیاب و مواد دیگر - به بازار اروپا پنهان نمی کند. انقاره در حال حاضر از روابط فرهنگی و قومی خود با این کشورها بهره می برد و برای ایجاد پایه های نهادی برای ادغام گسترده تر ترک ها، از جمله تشکیل سازمان کشورهای ترک زبان (OTS)، اقدامات زیادی انجام داده است.

درحالی که ترکیه با وجود نزدیکی جغرافیائی با اتحادیه اروپا، همچنان به دنبال ادغام شدن در اروپا است، این چشم انداز برای کشورهای ترک آسیای مرکزی حتی دور از دسترس تر به نظر می رسد. در اینجا به نظر می رسد که ترکیه دلیل کمی برای حسادت سیاسی به آنها داشته باشد. با این حال، انقاره همچنان به ترویج فرایند ادغام مرحله ئی و چند سطحی بین کشورهای ترک - از استانبول تا سمرقند - ادامه می دهد که شامل فرهنگ، آموزش، اقتصاد، سیاست، دفاع و امنیت می شود. چشم انداز یک اتحادیه پان ترکی می تواند در آینده ای قابل پیش بینی به یک بازار مشترک ترکی تحت رهبری ترکیه، عضو ناتو، منجر شود - که انقاره را، هم به عنوان بازیگر اصلی و هم به عنوان پلی که آسیای ترک را به اروپا متصل می کند، قرار دهد.

اما، در اجلاس اخیر سمرقند، شرکت کنندگان قطعنامه ای را در حمایت از قبرس به تصویب رساندند - که عملاً نشان دهنده عدم به رسمیت شناختن جمهوری ترک قبرس شمالی است. اتحادیه اروپا، به هرحال، تنها جمهوری قبرس را که یک کشور عضو آن است به رسمیت می شناسد و همچنان بخش شمالی جزیره را به عنوان یک سرزمین اشغالی می بیند.

آیا این بدان معناست که کشورهای ترک زبان آسیای مرکزی - که سه کشور از آنها (قزاقستان، قرقیزستان و ازبیکستان) عضو سازمان کشورهای ترک زبان هستند و ترکمنستان به عنوان عضو ناظر در آن حضور دارد - به طور جمعی جمهوری ترک قبرس شمالی را رد کرده اند و در نتیجه ایده اتحاد ترک ها به رهبری ترکیه را تضعیف کرده اند؟...

ترکیه و آذربایجان از قطعنامه قبرس انتقاد می کنند

برخی از مفسران ترک و آذربایجانی این قطعنامه را به عنوان خیانت - هم به ترکیه و هم به پروژه گسترده تر توران - محکوم کرده اند. از نظر آن ها، متحدان ترک آسیای میانه، که مشتاق دسترسی به بازار اروپا هستند، به طور جدی چشم انداز وحدت ترک ها و هدف سازمان کشورهای ترک را تضعیف کرده اند.

آردا زنتورک، تحلیلگر ترکیه ئی، یکی از این منتقدان است که قطعنامه سمرقند را به عنوان «ضربه ای ژئوپلیتیک» به ترکیه و «عملی خیانت آمیز» از سوی کشورهای آسیای میانه مورد انتقاد قرار داد. وی گفت: «من نمی فهمم انقاره چه می کند. من کاملاً گیج شده ام... آقای هاکان فیدان، چگونه می توانیم اجازه چنین فاجعه ژئوپلیتیکی را بدهیم؟»

الهام علی اف، رئیس جمهور آذربایجان، که کشورش به دلایل واضح جغرافیائی در اجلاس اتحادیه اروپا و آسیای مرکزی شرکت نداشت، نیز در این مورد اظهار نظر کرده است. علی اف در هفتمین مجمع بین المللی در دانشگاه

آکادمیک آذربایجان ADA، در باکو به عنوان «به سوی نظم نوین جهانی» با اشاره به قطعنامه سمرقند گفت که آذربایجان نقش فعالی در کسب جایگاه ناظر برای جمهوری ترک قبرس شمالی در سازمان کشورهای ترک ایفا کرده است. وی گفت ما فقط به این فکر می کنیم که چگونه به برادران مان در حفظ کشورشان کمک کنیم.»

پیش از جنگ دوم قریاغ، و احیای نظامی ناگورنو قره باغ (کوهستانی) توسط آذربایجان، باکو از حمایت استقلال جمهوری ترک قبرس شمالی خودداری کرده بود تا با اصل بین المللی تمامیت ارضی در تضاد نباشد. با این حال، امروز، با تضعیف ارمنستان و ایفای نقش کلیدی ترکیه در موفقیت آذربایجان، اتحاد ستراتیژیک باکو با انقره در اولویت قرار گرفت است. اگرچه اظهارات علی اف حاوی انتقاد ظریف از موضع آسیای مرکزی در قبال قبرس است، اما او همچنین خاطر نشان می کند که تاتار، رئیس جمهور جمهوری ترک قبرس شمالی، در اجلاس غیر رسمی شوشا، در سازمان کشورهای ترک، شرکت کرده است. به عبارت دیگر، آذربایجان به اندازه ترکیه در به رسمیت شناختن استقلال جمهوری ترک قبرس شمالی پیش نرفته است.

چرا کشورهای آسیای مرکزی از موضع اتحادیه اروپای در قبال قبرس حمایت کردند؟

روشن است که قزاقستان، قرقیزستان، ازبکستان و ترکمنستان مشتاق هستند مواد اولیه خود را به بازارهای اروپا بفروشند – همان طور که بروکسل با توجه به انزوای فزاینده روسیه به دلیل جنگ در اوکراین، به طور فزاینده ای به منابع انرژی آسیای مرکزی، به ویژه گاز، نفت و اورانیوم، علاقه مند است.

اما حالا که مسیرهای روسیه بسته شده است، اروپا چگونه قصد دارد ثروت آسیای مرکزی را منتقل کند؟ بسیار شبیه به آذربایجان در دهه های ۱۹۹۰ و ۲۰۰۰، به نظر می رسد که این طرح، صادرات منابع از طریق کریدورهای جایگزین است. این شامل شبکه ای از زیرساخت های انرژی و حمل و نقل است که از آسیای مرکزی در سراسر بحیره کسپین، از طریق آذربایجان و گرجستان به ترکیه و اروپا امتداد می یابد.

طبیعتاً چنین پروژه های زیرساختی بزرگی – شامل حمل و نقل و انرژی – به سرمایه گذاری های هنگفتی نیاز دارد. اما نه کشورهای آسیای مرکزی و نه آذربایجان و ترکیه، براحتی به چنین بودجه ای دسترسی ندارند. و بنابراین، امتیازات سیاسی – مانند اعلامیه های حمایتی برای اروپا – بخشی از هزینه می شود. این امر در اصل، توضیح می دهد که چرا کشورهای آسیای مرکزی علناً از موضع اتحادیه اروپا در رد جمهوری ترک قبرس شمالی حمایت کرده اند.

علی اف تا کید کرده است که به لطف سیاست اقتصادی مستقل خود، آذربایجان وابستگی خود به مؤسسات مالی بین المللی را «کاملاً از بین برده است». وی اظهار داشت که باکو همکاری خود را با صندوق بین المللی پول به حالت تعلیق درآورده است و تعامل با سایر نهادهای مالی را کاهش داده است و افزود که بدهی خارجی این کشور ۵ میلیارد دلار است – ۷ درصد کمتر از تولید ناخالص داخلی آذربایجان. علی اف اعلام کرد: «ما به سرمایه گذاری یا تأمین مالی خارجی نیاز نداریم.»

با این حال، در آخرین جلسه شورای مشورتی کریدور گاز جنوبی، رئیس جمهور علی اف پیام روشنی به اروپا فرستاد: او از اتحادیه اروپا خواست تا موضع خود را در مورد لغو حمایت مالی بین المللی از پروژه های گازی، تجدید نظر کند. به طور خلاصه، خطوط لوله گاز ترانس آناتولی TANAP و ترانس آدریاتیک TAP که با ظرفیت کامل برای نیازهای گازی اروپا فعالیت می کنند باید گسترش یابد و برای این کار، سرمایه گذاری لازم است. به عبارت ساده تر، علی اف به اروپا می گوید: «اگر گاز بیشتری می خواهید، به ساخت خطوط لوله کمک کنید.» البته هر گونه افزایش صادرات گاز به نفع آذربایجان و همچنین ترکیه است، زیرا گاز از طریق خاک آن کشور منتقل می

شود. با این حال، گاز آذربایجان به تنهایی پاسخگوی تقاضا نخواهد بود. اتحادیه اروپا همچنین به دسترسی به گاز از ترکمنستان، قزاقستان و ازبکستان نیاز دارد. و ترکیه نیز به نوبه خود، علاقه زیادی به تسهیل این ترانزیت دارد. انجام این کار، نفوذ انقاره بر امنیت انرژی اروپا را تقویت می کند، درآمدها را افزایش می دهد و نقش رهبری آن را در جهان ترک تثبیت می کند.

اما اگر هدف دسترسی به بازار اروپا باشد، اتحادیه اروپا طبیعتاً مسایل سیاسی را مطرح خواهد کرد: اگر بودجه می خواهید، حداقل باید با اعلامیه ای در مود قبرس موافقت کنید. در همین حال، ترکیه که کنترل مسیرهای ترانزیت گاز از بحیره کسپین و آسیای مرکزی را زیر پرچم سازمان کشورهای ترک به دست آورده است، بعید است که مسأله قبرس را فراموش کند. در واقع یک ترکیه ثروتمندتر، که توسط سازمان کشورهای ترک به طور گسترده تری پشتیبانی شود، ممکن است در موقعیت بهتری برای اعمال فشار برای به رسمیت شناختن بین المللی جمهوری ترک قبرس شمالی باشد - و از آن با منابع نظامی، اقتصادی و سیاسی حمایت کند.

با این حال، در حال حاضر، هیچ عضو سازمان کشورهای ترک، به جز ترکیه (از جمله آذربایجان) رسماً جمهوری ترک قبرس شمالی را به رسمیت نشناخته است. این بیانگر آن است که انتقاد از قطعنامه سمرقند ممکن است صرفاً یک نمایش سیاسی باشد. در عین حال، با وجود اختلافات مرزی مداوم با ترکمنستان بر سر میادین گازی کسپین، بعید است که آذربایجان صرفاً از روی رقابت، یک ستراتیژی مشترک ترکی تحت رهبری ترکیه را تضعیف کند.

۱۶ اپریل ۲۰۲۵